

KOMPETENCJE TRYBUNAŁU KORONNEGO

Sądownictwo ostatniej instancji w Koronie sprawowali król oraz Trybunał Koronny, oficjalnie zwany *Iudicium ordinarium generale Tribunalis Regni*. Kompetencje trybunału rozciąga się następująco:

1. Ze względu na przedmiot:

- na wszystkie sprawy cywilne wniesione w drodze apelacji lub mocji przed oblicze sędziów trybunalskich, rozpatrzone przez sądy niższych instancji, czyli sądy grodzkie, podkomorskie, komisarskie i wiecowe;
- sprawy karne rozpatrzone w pierwszej instancji przez sądy grodzkie (zakres czterech artykułów starościńskich);
- sprawy dyscyplinarne starostów i ich urzędników dotyczące przede wszystkim zaniedbywania obowiązków związanych z wymiarem sprawiedliwości.

W ordynacji z 1578 roku nie wspomina się o sprawach dotyczących monarchy i pozostałych sprawach urzędowych, gdyż trybunał miał rozpatrywać tylko pewną ich część. Pewne kategorie spraw podlegały sądom królewskim:

- sprawy ściśle kryminalne (*causae mere criminales*);
- sprawy dotyczące dóbr i dochodów króla i skarbu publicznego:
 - sprawy fiskalne o kwartę (*causae fisci*);
 - sprawy o wykup dóbr królewskich;
 - sprawy o dobra królewskie dzierżone przez starostów i tenutariuszy;
 - sprawy egzekucyjne;
- sprawy miejskie (np. dotyczące prawa magdeburskiego lub chełmińskiego);

2. Ze względu na podmiot:

Jurysdykcja Trybunału rozciąga się na szlachtę (posesjonaci i gołota) oraz duchowieństwo. Przy czym duchowni podlegali jego władzy jedynie w określonych sprawach, głównie przy apelacjach od wyroków świeckich sądów niższej instancji, rozstrzygających spór z udziałem duchowieństwa. Jurysdykcji Trybunału nie podlegali mieszczanie i reszta aparatu państwowego.

3. Ze względu na miejsce:

Według ordynacji z 1578 roku Trybunałowi Koronnemu podlegały następujące województwa i ziemie: Wielkopolska, Małopolska, Ruś Czerwona i Podlasie. Poza zasięgiem trybunału pozostawała natomiast Litwa i Prusy Książęce. Co więcej, nie można było pozywać do Trybunału mieszkańców prowincji niepodlegających jego jurysdykcji.

Na obszarze Korony mieszkańcy Wielkopolski nie mogli być sądzeni w Lublinie a mieszkańcy Małopolski w Piotrkowie.

Najstarsza panorama Piotrkowa (1657r.) autorstwa Eryka Dahlbergha
Źródło: Polona.pl